

[trk], 2020, 1 (1): 59/86

**Edatların Metin Bağlamında İncelenmesi: Faruk Nafiz
Çamlıbel Şiirleri Örneği**

**Examination of Prepositions In The Context of The Text:
Example of Faruk Nafiz Çamlıbel Poems**

İsmail TAŞ

Dr. Öğr. Üyesi, KBÜ, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü/
Assist. Prof. Dr., Faculty of Letters Department of Turkish Language and
Literature/

ismailtas@karabuk.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-9309-6990

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type	: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received	: 25.12.2020
Kabul Tarihi / Accepted	: 27.12.2020
Yayın Tarihi / Published	: 29.12.2020
Yayın Sezonu	: Aralık
Pub Date Season	: December

Atf/Cite as:

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından ve bir intihal programında incelenmiş intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two reviewers and in a plagiarism program and has been confirmed to be free of plagiarism. <http://www.trkdergisi.com/>

Copyright © Published by Enver KAPAĞAN, Mustafa KUNDAKCI, Yılmaz BACAKLI and Yalçın ALTAY Since 2020 – Bolu, Turkey. All rights reserved.

Edatların Metin Bağlamında İncelenmesi: Faruk Nafiz Çamlıbel Şiirleri Örneği

Öz

Söz dizimi esnasında bir dilbilgisi görevi üstlenen, daha çok isim soylu kelimelerden sonra kullanılan, cümlede kendisinden önceki kelimelerle sonra gelen kelimeler arasında farklı anlam ilişkileri kuran ya da cümleleri birbirine yine farklı ilgilerle bağlayan, ancak tek başlarına anlamı olmayan kelimelere edat denmektedir. Edatların anlam ve görevlerini cümle içinde bulunduğu unsurlar belirlemektedir. Bu yönüyle edatlar bir çeşit görevli dil birlikleri olup cümle içindeki diğer kelime birlikleri arasında çeşitli münasebetler kurmaya yarayan işlevli sözler ve vasıtalar olarak değerlendirilebilir. Bu bakımdan edatların metin bağlamında incelenmesi büyük öneme sahiptir. Metin türleri içerisinde şiirler; şairlerin duygu, düşünce ve özlemleri ince bir çizgi ile adeta bir yaşantı birikimi şeklinde kelimelerin gerçek anlamlarına çoğu defa farklı anlamlar da ekleyerek, dilin imkanlarından imgelere, simgelere ve söz sanatlarına başvurarak hususi bir biçimde ortaya koydukları ayrı bir dünya, özel bir yazı türüdür. Böylece okurda estetik bir duygu oluşturarak kimi zaman az sözle birçok anlam ifade etmeyi sağlamaktadır. Bu yönüyle şiir türü çalışmamızda tercih edilmiş ve Faruk Nafiz Çamlıbel'in şiirlerinde edatların metin bağlamında örneklemeleriyle incelenmesi yapılmıştır. Çamlıbel'in şiirleri Yapı Kredi Yayınları arasında Han Duvarları adı altında toplu olarak yayınlanmıştır. İncelememizi bu eser üzerinde sayfa numarası belirterek örnekleme tekniğiyle gerçekleştirdik. Her bir şiir içerisinde yer alan edat türü metin bağlamı gözetilerek ele alınmış ve anlam değerlendirmesi esasına göre değerlendirilmiştir. Böylece edatların metin bağlamından incelenmesine bir örnek sunulması amaçlanmıştır. Metnimiz içerisindeki örneklere de baktığımızda Türkçede edat türeten ek olmadığı için edat oluşumunda Türkçe ya başka dillerden alıntılama yapmış ya da kalıplaşma yoluna başvurmuştur. Türkçenin geniş dilbilgisi özelliği ve dilin ifade bakımından yeni dilbilgisi birimlerine ihtiyaç duyması, ad ve fiil kökleri bazı kelimeleri birer kalıplaşma ve donma evresinden geçirerek yeni bir şekillenme ile edat ve bağlaç durumuna getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Edatlar, Metin Bağlamı, Faruk Nafiz Çamlıbel, Şiir, İnceleme

Examination of Prepositions in The Context of The Text: Example of Faruk Nafiz Çamlıbel Poems

Abstract

Prepositions are words that do not have meanings on their own, but mostly come after noble words, establishing various meaning relations between this word and other words in the sentence, or link sentences together, thus assuming a grammatical task in syntax. The elements of the sentence determine the meaning and function of the prepositions. In this respect, prepositions are a kind of cooperative language unions, and they can be considered as tools for establishing various relations between other word groups in the sentence. In this respect, it is of great importance to examine prepositions in the context of text. Poetry, as an accumulation of experience filtered from feelings, thoughts, dreams, aspirations, in the text types, sometimes attributing different meanings to the lexical meanings of words, creating a special language in the language, using images, symbols, art of speech, rhythm, harmony. It is a type of writing that evokes aesthetic feelings. In this respect, the type of poetry was preferred in our study and the prepositions in Faruk Nafiz Çamlıbel's poems were examined with examples in the context of the text. Çamlıbel's poems were published collectively by Yapı Kredi Publications under the name of Han Duvarları. We conducted our analysis on this work by using the sampling technique by specifying the page number. The type of preposition included in each poem was considered by considering the context of the text and evaluated on the basis of meaning evaluation. Thus, it is aimed to present an example of examining prepositions from the context of the text. When we look at the examples in our text, since there is no suffix deriving a preposition in Turkish, Turkish either cited from other languages or resorted to stereotyping.

Keywords: Prepositions, Text Context, Faruk Nafiz Çamlıbel, Poetry, Examination.

Giriş

Söz dizimi esnasında bir dilbilgisi görevi üstlenen, daha çok isim soylu kelimelerden sonra kullanılan, cümlede kendisinden önceki kelimelerle sonra gelen kelimeler arasında farklı anlam ilişkileri kuran ya da cümleleri birbirine yine farklı ilgilerle bağlayan, ancak tek başlarına anlamı olmayan kelimelere edat denmektedir (Özkan-Tören-Esin, 2006). Bir başka deyişle tek başına anlamı olmayan varlık ve kavram veya hareket ifadeleri olmayan kelimelerdir. Kelime yapıma elverişli olmayan türler olarak ifade edebiliriz: doğru, ile, sonra, için, gibi, nazaran, diye, dolayı, dek, ötürü, karşılık, kez, rağmen, üzere, başka, gayrı, maada, aşkın, daha, değin, kadar, kere, beri, önce, , evvel, karşı, dair, göre, , gibi...(Ergin, 2000)

Edatların anlam ve görevlerini cümle içinde bulunduğu unsurlar belirlemektedir. Bu yönüyle edatlar bir çeşit görevli dil birlikleri olup cümledeki öbür kelime birlikleri arasında değişik münasebetler kurmaya yarayan işlevli sözler ve vasıtalar olarak değerlendirilebilir (Hacıeminoğlu, 1984: 5).

Edatlar görünüş bakımından kelimedir, ancak işleyişleri yönüyle ismin çekim eklerine benzerler. Cümle içerisinde kelimeler arasında farklı yönlerden ilgi kurmaktadır. Bu ise çoğu zaman kendisinden evvelki isim veya isim soylu kelime birliklerini kendisinden sonra gelen bir fiile bağlama şeklinde olmaktadır. Bu açıdan durum eklerine yakın bir işlev üstlenmektedirler (Korkmaz, 2003: 1137). Fakat edatlar isim hâl eklerinden bazı açılardan farklılık gösterir.

Edatlar, tek başına bir kelime olmakla birlikte, ses ve şekil yönüyle yapılarını korumakta; ilgi kurdukları isimle benzeşmemektedirler. Kelime olmaları sebebiyle isimlerden bağımsız olarak yazılırlar. İstisna olarak "ile, için" gibi ek şeklinde yazılma eğilimi gösteren edatlar bu ifadenin dışında kalmaktadır. Edat olarak değerlendirdiğimiz kelimeler benzerlik, sebep, vasıta, miktar, başkalık, yer ve yön, aitlik, zaman ifadeleri ile isim veya isim fonksiyonunda olan kelime birliklerini kendilerinden sonraki fiil unsurlarına zarf göreviyle bağlamaktadır. Bu bakımdan çekim ekleri dışında işletim görevi olan bütün sözcükler edat olarak değerlendirilebilir. Bir başka ifadeyle dil içinde görev elemanı olarak değerlendirilip anlam elamanı olarak kabul edilmeyen sözcüklerin edat tanımlamasına uyduğu görülmektedir. Bu değerlendirmede elbette bağlaç, ünlem ve çekim edatı tanımlamaları "edat" tanımı içinde ele alınabilir. Ancak bazı ünlemlerin cümle içerisinde belli belirsiz bir anlam ifade etmeleri onların bazı araştırmacılar tarafından ayrı bir grup olarak değerlendirilmesine sebep olmuştur (Korkmaz, 2003:1137).

Edatlar, dildeki diğer anlam elamanlarıyla karşılaştırıldığında ünlem olarak kullanılan kelimelerin bağımsız kelimeler gibi çekime girmedikleri, yapım eki alamadıkları Türk Dil Kurumu nezdinde yapılan toplantılarda da tartışılmıştır (Türk Gramerinin Sorunları I-II, 1999: 481).

Edat fiillerden ve isimlerden belirgin olarak iki yönüyle ayrılır:

1. Kendi başlarına anlamları yoktur.

2. Çekimli hale girmezler.

Kullanım alanlarına baktığımızda, edatların sonlarına geldikleri isim unsurlarına ekli veya eksiz olarak bağlanabildiğini görmekteyiz. Bir kısım edatların ismin yalın haliyle, bir kısmının ise yaklaşma veya uzaklaşma haliyle kullanılabildiği açıktır: araba ile, pamuk gibi, dağ kadar; okula doğru, eve kadar, kitaba ait, dedeme göre, sabaha dek; bundan sonra, akşamdan beri, altından başka, düşünmekten yana, okula dair, bundan böyle, senden taraf ...

Zamirlerin ilgi haliyle kullan edatlar, isimlerin yalın hâliyle birleşen çekim edatlarıdır: bizimle/bizim ile, benim gibi, seninle, senin için, onun kadar ...

Kullanılışlarına Göre Edatlar:

- Zamirlerin ilgi, isimlerin yalın haliyle birleşen edatlar: kadar, için, ile, gibi.
- İsimlerin yalın hali ile birleşen edatlar: ara, sıra, içre, üzere (üzere), diye.
- İsimlerin yaklaşma hali ile birleşen edatlar: karşı, ait, doğru, kadar, göre, taraf, dair, rağmen, nazaran, değin, dek.
- İsimlerin uzaklaşma hali ile birleşen edatlar: beri, taraf, önce, dolayı, evvel, sonra, geri, ötürü, nâşı, maada, böyle, yana, gayri, öte.

İşlevlerine Göre Edatlar:

a) Vasıta ve Beraberlik Edatları

Vasıta ve beraberlik ifade edenleri şu şekilde belirtebiliriz: ile, ile beraber, ile birlikte. Burada "ile" edatı ismi fiile bağlamaktadır. Vasıta ifadesi ise fiilin gösterdiği hareketin hangi araçla, neyle yapıldığını göstermek için kullanılmaktadır. Birliktelik ifadesi bir arada bulunma ya da karşı karşıya bulunma şeklinde anlam bulmaktadır: yazı ile (yaz-), at ile (git-), kaşıkla (ye-), heyecan ile (bak-), babasıyla (git-), düşmanla (savaşmak) gibi. Ayrıca ile edatının birliktelik, bir arada oluş, yakınlık anlamı vermek için "beraber" ve "birlikte" kelimeleriyle kullanışı da olabilmektedir: ablasıyla (git-), babasıyla beraber (git-) gibi. Bu söyleyiş, isim-fiilden sonra karşıtlık, zıtlık (-e rağmen) fonksiyonu ile kullanılır. "Akıllı olmakla birlikte, tembeldi" ...

b) Sebep Edatları

Sebep edatları, eylem ifadesinin içerdiği hareketin nedenlerini açıklamak için isimlerden sonra kullanılan edatlardır: çalışmak için (git-), çalışmasına karşılık (başaramama-), (için, üzere (üzere), dolayı, karşılık, rağmen, ötürü (ötrü), tatil için (hazırlan-), okumak üzere (git-), bundan dolayı (gelme-), hastalığına rağmen (iyi görün-) ...

c) Benzerlik Edatı

Benzerlik işlevi gören edatlardır: gibi, misali. Benzerlik edatları, ismi fiile “fiilin gösterdiği hareketin nasıl, neye benzer bir şekilde göstermek üzere” bağlar: ay gibi (doğ-), çocuklar gibi (sevin-), bugünkü gibi (hatırla-), tanıyor gibi (bak-), düşündüğü gibi (yap-), değirmen misali (dön-) gibi. Bu fonksiyonun yanında “gibi” edatı birlik oluşturduğu ismi isme sıfat fonksiyonuyla da bağlamaktadır: su gibi (berrak), kar gibi (beyaz) ...

d)Başkalık Edatları

Metin bağlamında “başkalık” anlamı taşırlar: başka, maada, gayrı, özge ... İsmi uzaklaşma hali ile birleşmektedirler. Söz birlikteliği içinde kendisinden önceki ismin kendisinden sonraki isme göre yargının dışında kaldığını, istisna olduğunu ifade ederler: “Evde annemden başka kimse yoktu.”, “Yemekten başka bir şey düşünmez” gibi.

Söz dizgisinde “gayrı ” edatı daha çok “artık ” ifadesiyle bağlaç olarak kullanılır: ‘Gayrı doyamam’ gibi.

e) Miktar Edatları

Miktar, derece ifadesi içeren edatlardır: kadar, aşkın, defa, kere, kez, ziyade; akşama kadar, dağ kadar, bini aşkın, bin defa, yüz kere, yüz kez, senden ziyade ...

f) Zaman Edatları

Zaman edatları söz birliğinde zaman ifadesi taşırlar: ara, beri, beridir, önce, sonra, evvel, doğru, geçe, karşı, yakın. İsimleri zaman ifadesiyle fiillere bağlarlar: bir ara (yap-), senelerden beri (görme-), ezelden beridir (hür yaşa-), sabaha doğru (uyu-), sabaha karşı (uyan-), ikindiye yakın (git-), okuldan sonra öğren-), benden önce (git-) gibi.

g) Yer ve Yön Edatları

Yer ve yön belirten edatlardır: kadar, değin, dek, karşı, doğru, içre, içeri, üzere, öte gibi. Kendilerinden sonra geldikleri isimlere yer ifadesi verirler: eve kadar, eve doğru, okula dek, denize karşı, halk üzre, senden yana, yoldan öte ...

h) Nispet/ Aitlik Edatları

Nispet-aitlik edatları aitlik, nispet, ölçü, karşılaşma, uygunluk ifadesi taşımaktadırlar. Bu türdeki edatlara şunları örnek verebiliriz: dâir, göre, için, mahsus, nazaran, âit; kitaba dair, okula âit, babama göre, ona göre, buna göre, bize göre, Oğuz için, bizim için, bana mahsus, buna nazaran ...

Edatların Metin Bağlamında İncelenmesi

Edatların değerlendirmesi esnasında, yapı ve türeme esaslarının araştırılması tespit edilmesine ek olarak, meydana geliş sebepleri de oldukça önemlidir. Ancak birçok araştırmacı edatları mana ve vazifelerine göre izah

edip örneklendirerek etimolojik tahlil yeteri kadar yapmamıştır (Hacıeminoğlu, 1984: 14-15). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı seminer kitaplığında incelemelerimiz esnasında; Muharrem Ergin, Tahsin Bagoğlu, A. Cevat Emre, Kaya Bilgegil, Jean Deny, Tahir Nejat Gencan, Haydar Ediskun gibi araştırmacılarının dil bilgisi kitaplarında edatları cümledeki işlevlerine göre değerlendirdiklerini ve türlerini izah ettiklerini gördük (Ergin, 1963; J,Deny 1941; Banguoğlu, 1941; Ediskun, 1963). Değerlendirmeleri esnasında yüzeysel olarak edatların tarihî gelişimi göz önünde bulundurulmuştur (Tiken:1993).

Metnimiz içerisindeki örneklere de baktığımızda Türkçede edat türeten ek olmadığı için edat oluşumunda Türkçe ya başka dillerden alıntılama yapmış ya da kalıplaşma yoluna başvurmuştur. Türkçenin geniş dilbilgisi özelliği ve dilin ifade bakımından yeni dilbilgisi birimlerine ihtiyaç duyması, ad ve fiil kökleri bazı kelimeleri birer kalıplaşma ve donma evresinden geçirerek yeni bir şekillenme ile edat ve bağlaç durumuna getirmiştir. Böylece bu şekiller, ad ve fiil iken taşıdıkları özel anlamları kaybederek yalnız başlarına anlamları olmayan görevli kelimelere dönüşmüştür (Korkmaz, 2003: 1050). Bu yönüyle metin bağlamında değerlendirdiğimizde bağlaçları da edat türü içerisinde değerlendirmek mümkündür.

Faruk Nafiz Çamlıbel Şiirlerinden Edat Örnekleri

Bu çalışma, Faruk Nafiz Çamlıbel'in Han Duvarları, Toplu Şiirler, Yapı Kerdi Yayınları, İstanbul, 26.baskı adlı kitabından hareketle düzenlenmiştir. Ayrıca aynı eserin 2004 yılı baskısı da gözden geçirilmiştir. Edatlar ve şiir başlıkları siyah olarak belirtilmiştir.

HAN DUVARLARI

s.15

ateşle

: vasıta ve beraberlik edatı

ıslıklarla: vasıta ve beraberlik

uykuya varmış gibi: benzerlik edatı

s. 16

şerit gibi: benzerlik edatı

bir deva bulmak için: sebep

ayet gibi: benzerlik

yazılarla hatlar: vasıta

s.17

uykuya varmak için: Sebep bildirme anlamındadır.

birkaç satırla:

çizgilerle:

gitti diye:

dağ gibi:

derebeyi gibi:

baharla:

s.18

hızla:

bizden evvel:

bu akisle:

ateş gibi:

yaprak misali:

s.19

ölüm rüyasıyla: vasıta ve beraberlik, nesne ilgisi kazandırmakta

şu satırlarla: vasıta ve beraberlik

senin gibi :son çekim edatı, benzerlik anlamı kazandırmıştır.	sefer le :
günden beri :	zafer le :
çünkü	muhafız gibi :
KIZIL SAÇLAR	vücudun gibi :
s.20	MEHMETÇİK'E KASİDE
bu kağı yla :	s. 25
muhabbet le :	aln la :
kuş gibi :	ölümler le :
kahramanlar gibi :	heyecan la :
s.21	kan la :
kor gibi :	EBEDİYET YOLUNDA
kuş gibi :	s. 27
AT	bayrak la :
s.22	kor gibi :
bin gem le :	günden beri :
sel gibi :	bu kadar :
TAÇ GİYEN MİLLET	yıldız la : bağlaç olarak kullanılmış, bağlama edatı
s.23	sır gibi :
bir kere :	iraden le :
vurulmuş gibi :	YEŞİL KÖŞE
birikmiş seneler le :	s. 28
metin ananeler le :	gönlüm le gözü m : bağlama edatı, bağlaç olarak yer almış.
atın la :	kalmış gibi :
saltanatın la :	şekiller bile :
FATİH'E KASİDE	gelmiş gibi :
s. 24	kervan la :
emrin le :	hasret le :
taş la :	DENİZLE KONUŞAN ADAM
havari gibi :	s. 29
hücumun la :	kardeş gibi :
dağ gibi :	doğduğundan beri :
gün bile :	tuğ gibi :
hükümün le :	

bunlarla:	asasıyla:
kanunlarla:	gezmiş gibi :
herkesle:	Fâtihtirle:
denizlerle:	Muhammed'le:
SİNA'YA İNEN NUR	BAHARA KASİDE
s. 30	s. 36
bir daha :	bahar ile :
çiçekle:	yâr ile :
seninle:	hasretle:
YAĞMUR DUASI	seninle:
s. 31	LALE DEVRİ
atımla:	s. 37
çobanlarla davarlar: bağlama edatı, bağlaç olarak görev yapmakta.	bahçıvan gibi :
s.32	son hamlesiyile:
sevinçle:	erguvan gibi :
analarla:	şan gibi :
DENİZ HASRETİ	nişan gibi :
s.34	seninle:
tarlasıyla:	zaman gibi :
sürüsüyle:	kahraman gibi :
sularla:	GÜLİSTAN
içdeniz bile :	s. 38
dert ile :	şafaklarla:
testi kadar :	haliyle:
yaz daha dar: zarf, edat olarak belirtilmekte.	hayaliyle:
budakla:	canan ile
boşaltmakla:	VAHDET-i VÜCUT
uğultularla:	s. 39
deniz gibi :	yağmur gibi :
ŞAİR	sezmiş gibi :
s. 35	şiddetle:
ermiş gibi :	lütfunla:

s. 40	vuslatı tattırmak için :
yollar gibi :	gazûbum diye :
Aslı'yla:	halas etmek için :
Mana ile :	hizmetle (celil ettiği):
maddeyle:	ÖLMEYEN FANİLER:
ELLER	s. 46
s. 41	rengile:
asasıyla (köpürmüş) :	Hint ile Çin: bağlama edatı
kavmiyle (beraber) :	bir gül açılmazsa bile :
s. 42	bahçemi doldurmak için :
duasıyla (yürür):	fec-i şimalî gibi :
temasıyla (açar):	bir müddet için :
ŞARABA KASİDE	(güneş) aksiyile:
s. 43	nebiler gibi :
başıyla (beraber):	şiire girmişler için :
sunmakla:	DAVET
câm ile:	s. 49
ihtişam ile:	kahpe diye : sebep belirten edat
onunla (hayal):	ÇİÇEKTEN ADALAR
s. 44	s. 50
Havva kadar vefalı, Zeliha kadar haşin:	(götürmek) emeliyle:
Meryem misali :	(ilhamın) eliyle:
kaldın yegâne sen kara gün dostu, ey şarap:	hisler gibi :
kervanla (gelmiş):	o günden beri :
sokulur belki (minbere): Burada zarf ilgisile cümleye kalmıştır. "belki" edat soylu kelimedir.	âlemle:
şevkinle her harabe olurken birer saray:	talih bize ancak bu kazadan beri güldü:
HAMD Ü SENÂ	bu kazadan beri :
s. 45	rüzgarla (su): bağlama edatı
kubbeyi seyranı için :	rüzgarla sudur başka bir alem işitirsen: 'başka bir alem' başka: diğer anlamında kullanılmıştır.
feyzini görsün diye :	gülle :
	gülle uçan bülbüle yalnız :
	şarkıyla:

Havva **ile** Adem: bağlaç olarak kullanılan 'ile' eki.

KIŞ BAHÇELERİ

s. 51

üzüntüyle (karaltı):

mevsim **gibi**:

(zehirden) taslarla:

dallar ağarmış **diye**:

sapsarı benziyle:

dağılmış **diye**:

kuşlarla (çiçekler): bağlama edatı, vasıta, benzerlik ilgisi

onlarla (giden):

ŞARKIN SULTANLARI I

s. 52

aşınalar **gibi**:

havari **gibi**:

ruhumla (duyup):

mabude **diye**:

adımlarla:

II

s. 54

bakışlarla:

demek ister **gibi**:

III

kalbim **gibi**:

GURBET

I

s. 55

sesle:

akşamlar:

hicranlar:

heyecanlarla:

sesle:

hasretle:

uçurumlar **gibi**:

s. 56

II

göl **gibi** (durgun):

atılmış **gibi**:

Mecnun **diye**:

zincir **gibi** (dağlar):

herkes **gibi**:

ağızlarla:

nispetle:

s. 57

III

kuşlar **gibi**:

derdinle:

hasretle:

uzlet **gibi** (yalnız):

GAZEL

s. 58

fikriyle:

süzülsün pâ-y-ı Leyla haymeden vadiye bir **kerre**:

HEYECAN VE SÜKÛN

I

s. 59

(bir gül) demetiyle:

baykuşları besler **gibi**:

(Ankara'nın) etiyle:

yalnız bu düşünceyle gezen bahçede, bağda:

(bu düşünceyle):

(bu duyguyla):

adımla:

ufuklar **gibi**:

(kartal) kanadıyla:	III
II	nergisle:
s. 60	yaseminle:
ruhum bir açık penceredir sanki	menekşeyle:
ademde:	canıyla:
kömürle:	Kerem gibi :
ömürle:	kanıyla:
FİRARİ	MELEKÜ'ÜL MEVT
s. 62	s. 68
Hakka bile :	sana göstermek için :
ahlaka bile :	heyecan vermek için :
dinin gibi :	dal gibi :
yay gibi :	HÜSN Ü AŞK
ahu gibi :	s. 69
canavarlar gibi :	zamanla:
SENDEN DÖNÜŞ	hüsn ile aşk: bağlama edatı, bağlaç
s. 64	olarak yer almakta.
daha kuvvetli görürdük seni hilkatten	çınar gibi :
de,	zahmetle:
gül gibi :	SON BEKLEDİĞİM
daha dün:	s.70
HAS BAHÇE	taslarla (zehir):
I	seherle:
s. 65	kederle:
güneşle:	zincir gibi :
karşımda puslu gökyüzü bir göl	yâr ile ağıyâr: bağlama edatı, bağlaç
kadar yeşil;	görevinde
güneş gibi :	elemle:
s. 66	ölmüş gibi :
II	nemle:
sürüyle (geçti): ile edatı birleşti, zarf	RUBAİLER
olarak kullanılmış.	RUHUN ÖLÜMÜ
gamınla (gerilmiş):	s. 73
seninle:	(yüz bir sene) mahkûmu gibi :
s. 67	

KARINCA KADARINCA

derya **gibi**:

avare nehirler **gibi**:

s. 74

GENÇOSMAN

tığ **gibi**:

ÖLÜMSÜZ

s. 74

niçin ağlar ve yanarlar ölümünden **sonra?** :

gerilip çarınha, can verdiği günden **sonra?** :

YOLDIRIM VE TİMUR

s. 74

rengi dönmez ne **kadar** ak demiş olsalar karaya:

GÜÇ

s. 75

Ata'dan **sonra**, bir efsane beğendirmesi güç:

BİZİM KİTAP

s. 75

dilerim, bir **daha** mahşerde açılın bu kitap! :

HAYALE HASRET

s. 75

yollar **gibi**

yâda **bile**:

rüyada **bile**:

SAYILI

s. 76

böyle : Zarflar Muharrem Ergin gibi bazı akademisyenler tarafından edat soylu sözcükler olarak ele alınmaktadır.

YUSUFLAR

s. 76

ve ararlar **yine**: zarf

LEVENTLER

s. 77

can **gibi**:

canan **gibi**:

NEŞE

s. 77

gölgen **gibi**

(pembe) topuklar**la** (beyaz terlik): edat, bağlaç olarak kullanılıyor.

SON KİTAP

s. 78

daha noksan:

SERDEN GEÇTİLER

s. 78

(nice) Fatih'**le** Yavuz:

taht-ı Revanlar**la**:

kahramanlar**la**:

POSTACI

s. 79

taş **gibi**:

toprak **gibi**:

VAN GOGH

s. 80

Milletin **yalnız** eşindir, vatanın **yalnız** evin: 'yalnız' edatı zarf görevinde kullanılmıştır.

KORKUNÇ

s. 81

devler**le** (beraber):

ejder **gibi**:

(mahşeri) günlerle (kıyamet):

EFKÂR

s. 82	heykeller gibi :
Gam değil :	sabanla:
DAVET	beller gibi :
Gün doğar. Sohbetimiz yalnız ölümdür adada: 'yalnız' kelimesi 'sadece' anlamında kullanılmıştır.	sabanla beller gibi :
Gün batır. Uykuda rüyamız ölümdür yalnız ... : burada 'yalnız' kelimesi isim olarak kullanılmıştır.	duymak için :
böyle : zarf olarak kullanılmış	gökte melekleri mi :
çok değil : zarf görevinde kullanılmış.	tattırmak için :
GÖNÜL MÜLKÜ	unutmuş diye :
s. 83	attım elimle:
hâk ile yeksan:	fakat: zarf
yalnız şu gönül mülkü harap olmaya görsün: 'yalnız' kelimesi 'sadece' anlamında kullanılmıştır.	s. 90
BEKLEYEN	size göstermek için:
s. 84	dolaşmadık diyar mi : soru edatı
tellerle:	aşmadık yar mi : soru edatı
duvaklarla:	zengin cenazesiy le :
YALNIZ O	nasıl <i>yalnız</i> ahımla: yalnız: zarf, -la: ekleşmiş vasıta edatı
s. 84	ateşlemek için :
cüzamlar gibi :	geçer diye :
bizi bırakıp gitmedi yalnız: 'yalnız' kelimesi burada 'tek başına' anlamında kullanılmıştır.	alevlerle:
ANA DİLİ	esir gibi :
s. 84	almak için :
sözlerle (ninem):	sevinçle:
sözlerle (gönül):	nefes bile :
ninni kadar :	ömür bile :
BİR ÖMÜR BÖYLE GEÇTİ	SANAT
OKUYANLARA	s. 91
s. 89	yalnız :
bahçe gibi :	dağ gibi :
	gözle:
	destan gibi :
	YANARIM
	s. 92
	dal gibi :

eşya **gibi**:

BENİMLE YÜRÜYENE

s. 93

benimle:

gözüyle:

yolunu kesmek için:

dokuz yıl artığınla beslediğin:

HIRS

s. 94

bir dağa konmak için:

ŞAİRİN ÖLÜMÜ

s. 95

şu gördüğün dağ yok **mu?**: soru edatı

şu çölü gördün **mü**: soru edatı

MUSTARİPLER

MUSTARİPLER

s. 99

mermer yalaklar **gibi**:

s. 100

yerimde **ancak** bir an için:

veremin pençesiyle:

bir taş **gibi**:

hâlâ o eski dert **mi**: soru edatı

mide **gibi**:

yalnız sütle:

kızlarımla karımı:

imkanı var **mı**:

OĞLUMA

s. 101

sürgün **gibi**:

s. 102

hakikat yoldaşınla:

dik bakışınla:

seni **değil**:

taçlar **bile**:

HAYAT

s. 103

çıkış iniltilele:

çıkış iniltilele:

tüy **gibi** (taşı):

ŞEHİR

s. 104

pençesiyle:

sesiyle:

çığ **gibi**:

HARÇ

s. 105

biraz **daha** başıma:

sırttan başarısıyla sıralandı:

kartal **gibi**:

Yazık, bu senin için yoksa yer:

ağır düşüncelerle:

ne eksikse, temel **mi**, yoksa duvar taşı **mı**:

DÜN BİR KADIN AĞLADI

s. 106

güneşle ayın **bile**:

dün **ancak** gözyaşıyla sönen:

“sorma” **diye** kıvrandı:

üç beş karış kumaşla:

zindan **gibi**:

PİÇ

s. 107

bağrına oğlum **diye** bastı:

Onların belli **çünkü**, geçmişi bu: **çünkü** sözcüğü zarf olarak kullanılmıştır. Muharrem Ergin

kelimeleri isim soylu, fiil soylu ve edat soylu olarak ele almıştır. Bu bakımdan “çünkü” kelimesi edat soylu kelime olarak ele alınabilir.

SEFİLLERİN ÖLÜMÜ

s. 109

örümcek **gibi**:

kilisenin çanları ne **kadar** hızlı çaldı: ?

hekimiyile ilacı:

İŞ BAŞINDA

s. 110

yollar insanla doldu:

şu geçkin ihtiyarla:

benimle:

şu sülün boylu kızla:

aynı hızla:

ve anlarım ki **ancak** bu kaynayan yığını:

BUGÜN YOLDAN GEÇERKEN

s. 111

yolcu **için**:

değneğiyle tutarak:

s. 112

kendi elemeleriyle:

bu **kadar** giyinilir **ancak** alınteriyle:

yaşar **mı** böyle yarım:

GARİPLER

s. 113

iki insanın cennetten çıktığı

günden **beri**:

rüzgar **gibi**:

dalgalarla dövüşen:

kuşlar **gibi**:

eriten dullara **kadar** herkes içimde: ?

birbirinden ayrılan eşler **kadar** gariptir:

YILDIZDAĞI

s. 114

açılmış olursa **eğer** tanyeri:

TEK FABRİKA VE YENİ DÜNYA

s. 115

ey yabanın elinden alarak okla yayı

bir karış toprak **için**:

kanlı bir sel hızıyla:

senin **için**:

YOLCU İLE ARABACI

s. 116

henüz bana “ yolunun sonu budur! ” denmedi:

yollar **gibi**:

BİZİM MEMLEKET

s. 117

elinden düşürmez okla yayını:

KAR VE KARANLIK

s. 118

başını vurmuş **gibi**:

kuş **gibi**:

ellerim ürperiyor nâşa dokunmuş **gibi**:

gözlerinle:

MAĞARA

s. 119

çığ **gibi**:

az **daha** yaşatmak **için**:

her gün el kanıyla ziyafet çeken:

EFEMİN ÖLÜMÜ

s. 121

kavuştu mezarda oğulla nine:

ona oğlum diye yandı:	s. 128
yiğitler yas tuttu kardeşim diye :	uçtunuz, bizden önce görmek için yarını:
tanyeri kan tütse buhurdan gibi :	fecrin ilk ışığıyla aydınlandı saçınız:
yaniyor tutuşmuş bir orman gibi :	yüksek doğanlar için yeryüzü öyle dar ki:
MEMLEKET TÜRKÜLERİ	onlar gibi rehberine yoktu ihtiyacınız:
s. 122	ruhunuz gökyüzüne varsın diye bu hızda:
el gibi dolaşma Anadolu'nda:	İÇİNE DERT OLMASIN
bir ıssız ev gibi gezdiğin bu yurt:	s. 129
YALNIZLIK	Tuna'yı aşamadım yağız bir küheylanla:
s. 124	ilk ipin kancasını takamadım ben diye :
dışarıda yurtsuz kalan ne kadar yavru varsa:	Topkapı mazgalına Ulubatlı Hasan'la:
keder çekme yaşını dindiren el yok diye :	Venedik korsanını çepeçevre sarmak üzre :
KOLSUZ	Gazi Osman Paşa'yla düşmanı yarmak üzre :
s. 125	büyük destan, elinle yazdığın satırlardır:
dev adımlarıyla bir yolcu gitti:	SUYA KASİDE
solunda bir kılıç gibi sallanan:	s. 131
SERSERİ	sular, yanar ruh için en iyi arkadaştır:
s. 126	sular var, aynasında gözle gönül rahatlar:
devrilen bir kök çınar gibi yolu kapatmış:	sular var, okşar yüzü çiğ gibi damla damla:
tipi, rüzgar, karanlık onun umurunda mı :	sular var, kahramanca boy ölçüşür adamlar:
şerefinin bir fener gibi başında yakmış:	severim, nerde olsa, sularla dertleşmeyi:
HER YERDE KAHRAMAN	sularla konuşmayı bana öğretmiş Kerem.
s. 127	ALÇIDAN HEYKEL
sivri bir hançer gibi pençemizdeydi dağlar:	s. 132
kıvrırdık dümeni batıya doğru bizler:	
serildi kız gibi altımızda denizler:	
olacaktır bu hızla yedi kat gökler bizim:	
GÖKTEN DÜŞENLER	

tanıştığım günden **beri** enginle:

bulacaksın koymuş **gibi** elinle:

kimi esti başucumdan yel **gibi**,

kimi sızdı bir toprağa sel **gibi**,

yalnız ben, alçıdan bir heykel **gibi**,

fakat artık en görünmez yerinden:
zarf olarak kullanılan 'fakat' kelimesi
edat soylu bir kelimedir.

yaralanmış bir kap **gibi** boşaldım.

FIRTINADAN SONRA

s. 133

yelkenli kadırgalar **gibi** Karadeniz'de:
dalgaların duruldu batan güneşle
hunci:

attıklarınıyla dolmuş kumsalları
Kilyos'un:

yorgun deniz uyurken bir dev **gibi**
ilerde:

ÇEKME PALAYI

s. 134

sağdaki ekin **gibi** sarı, altın sarısı:

yazık **diye** bir halka koparsa bu
zincirden:

s. 135

daha göynüm kalırdı düşüncesinde
belki:

tadıyorlar sevinçle bu telsiz çalan
yayı:

bu sırrı bulmak **için** daldı gözüm
derine:

kadehle donanmış üstü çimenin:

s. 136

can veren, canlar alan kahramanlar
gibi:

ÜZÜNTÜ

s. 137

görünce "en sonra hazan!" dedin **mi**:

"bahara döneyim bir an!" dedin **mi**:

bilmiyor seslerle renkler değişmek:

"boş yere dönüyor cihan!" dedin **mi**:

"Devam et, ey güzel zaman!" dedin
mi:

YALILAR

s. 138

göğsünü gökyüzüne açmış **gibi**ydi
kıyı:

ay sudan çıkmış **gibi** tertemiz,
bembeyazdı:

sanki bir bekleyenin yuvasıydı her
yalı:

yolumu gözlüyordu **sanki** her camda
bir baş:

son kadın bekler **gibi** fecri, artık,
bekledim!

TUTUŞ, YAN!

s. 139

akşamdan **sonradır**, geceden **evvel**:

dertleşir dururum gördüklerimle:

ey çoban, bıçaktan keskin sesinle:

kaval **mi**, yaralı göynün **mü**, bilmem:

kaybolur son yolcu **gibi** son saat:

KARACAAHMET

s. 140

İkimiz tek atlı bir arabayla:

batan bir güneşle, doğan bir ayla:

ve içi bir tabut **kadar** serindir:

bizimle oradan geçti bir rüzgar:

ürperdi bir alın **gibi** her kabir:

s. 141

eliyle her mezar iki serviyi:

iterek iki dal **gibi** bir yana:

ardınca hasretle baktılar sana!:

kim var ki hayata **karşı** ah etmez?:

benden bir an **bile** fazla yaşayan:

GECELERİM

s. 142

konusur, dururum orda rüzgarla:

her akşam sularla uyur düşüncem:

her gece uyanır yarasalarla:

hem düşüncemizle ufku doldurup:

gece eşya uyur **ve** ruh uyanır!
bağlama edatı olarak değerlendirmek
mümkündür.

s. 143

şimdi bir sır **gibi** çıkar meydana:

ve yalnız masalda görünen kızlar:

bizimle yollarda yürür yan yana:

şeklini gizlerken akşamdan **bile**:

ela gözlerinle o sonsuz alım:

sıcak nefesinle erir kederim:

ÇAMLICADAKİ ÇINAR

s. 144

bir ceylandın o sonsuz güzellikle
vurulmuş:

diyordum: “ gözlerime taş **değil**,
perde inse ”:

bu çınar yaralıydı **belki** bin bir
yerinden:

kimi çizmiş bıçakla ona kendi adını:

kimi yazmış adıyla yan yana bir
kadını:

unuttum, kimi **yalnız** o zamanki
nergisim? :

anladım, aşkın izi suda çizgiyle
birmiş:

BİR BAHAR HİKAYESİ

s. 145

her dalında ayrı kuş öten ağaçlarıyla:

menekşe gözleriyle, papatya
saçlarıyla:

sürekli şarkısıyla kuşlar uyandırırdı:

rüzgar billur eliyle saçlarını dağıtır:

özerdi arkasından **yine** çift örgüsünü:

yine bir gün oraya dinlenmek **üzre**
girdi:

altı bahardan **beri** orada yatmakta o!:

çiçekler onun **için** açtığı unutmuş:

İLKBAHAR GÜNEŞİ

s. 146

dile gelmiş ağaçlar bir cenup rüzgâr
ile:

çiçekler kanat açmış göklere **doğru**
yer yer:

güneş yeşil yollarda dalgın adımlar
ile:

YAZ GÜNEŞİ

s. 146

güneş karlı sularda, ateşi dinsin **diye**:

yarı çıplak yıkanan sarışın kız **gibi**:

SONBAHAR GÜNEŞİ

s. 147

boş geçen bir yaz **için** yas tutan bir
dul kadın:

KIŞ GÜNEŞİ

s. 147

yatan iki ölüdür yan yana dünle
yarın:

GÖRMEDEN TAPTIĞIM PUT

s. 148

bir beyaz dalga **gibi** hep o engin
denizin:

üstünde gezmedeyim doğduğum
günden **beri**:

gördü **mü** efsaneler buna benzer haile?:

putu bir insan olan analık aşkı **bile**

YENİ KEREM

s. 149

gerçek **mi**, yalan **mı** duyduğum haber:

baharla dediler, köye dönmüşün

zambağın tozuyla çizilmiş kaşın

kısrakla boy ölçen taya dönmüşün

bulutla örtülen aya dönüşün

bana varmak **için** verdiğin sözden

İSHAKAĞA ÇEŞMESİ

s. 150

asırlarca Kerem'in Aslı'yla dertleşmesi:

YARIDA KALAN MISRALAR

s. 151

kaç akşam gömdüm de yaslı gönlümle:

başlasın **ve** bitsin bir tebessümle:

gözyaşı dökülmüş **gibi** silikler:

gün beni ayırır **diye** hüzünden:

geceyi saçınmış **gibi** okşarım:

CENNET VE CEHENNEM

s. 152

bir orman yangınıyla kızardı karşı dağlar:

duyuyorum, bu akşam, din **gibi**, sevda **gibi**,

s. 153

gördüm, sihirbaz **gibi**, geçtiğini üç kızın:

MEKTUPLAR

s. 154

s. 155

bir gümüş aynadır **sanki** kederim:

TAKVİM

s. 156

ve akşam süslenince ufuklar solgun ayla:

her günün kapısını örерim fâtihayla:

takvimden kefen **gibi** sıyrdığım her kapak:

KISAS

s. 157

ve âşık, kendini orada seyreder: bağlaç olarak kullanılan 've' kelimesi edat soylu olarak kabul edilebilir.

BEŞİKTEN MEZARA KADAR

s. 158

seni istikbal **için** önce gelmek cihana,

vuslatın rüyasını görmek **üzre** uyuyup

hasretin azabına ermek **için** uyanmak:

tek seni hayal **için** süzerek batan günü:

gece mehtaba dalmak, sen de dalmışsın **diye**:

seni anlamak **üzre** yazıp her gün bir gazel:

geçirmek ömrü **yalnız** sana dair eserle:

bugün güllerle örmek, yarın menekşelerle

dudağında kanla çizmek yeniden tebessümü:

seni istikbal **için** artık bir ömür cihanda:

dosta el sallar **gibi**, davet etmek ölümü:

GÜN GİBİ

s. 159

seneler geçmemiş sanki aradan:	Aslı'ya bir an kadar sahip olsaydı
gezmişiz bu yerde daha dün gibi :	Kerem,
hepsi ta o zaman gördüğüm gibi : 'ta' kelimesi zaman zarfı olarak kullanılmıştır.	yer tutar kardeş gibi içimde namurađlar!:
köyüne geç dönen bir sürgün gibi :	iki damla yaş kadar biri birine benzer:
baktım, ki, ağarmış saçım gün gibi :	ta ezelden ikizdir "ölümsüzlük "le " Acı " :
ZEHİR VE ŞARAP	sevgi bir hançer olsun, ayrılık başka hançer,
s. 160	bahtiyar ettim diye , ey kumralım, övünme
bir söğüttür ki yaşla beslenir hatıralar:	verdiğin ıstırabın büyüklüğüyle
verdiğin bir azaba bir azap ekle daha	övün!

Sonuç

Han Duvarları adlı şiir kitabında geçen şiirleri incelediğimizde birçok edat kullanıldığını görmekteyiz. Edatlar, birçok araştırmacı tarafından farklı tanımlanmaktadır. Kimi araştırmacılar bağlaçları da edat olarak değerlendirmektedir. Bu görüşü destekleyenlerden biri olan Necmettin Hacıeminoğlu, bağlaçları da edat olarak değerlendirir ve bağlama edatları terimini kullanır. Bağlama edatlarını, "Cümleleri veya cümle içinde kelimeleri ve kelime gruplarını ya mânâ bakımından yahut sekil itibariyle birbirine bağlayan sözlerdir." şeklinde tanımlar. Görev ve anlam bakımından; cümle başı edatları, asıl bağlama edatları, denkleştirme edatları olmak üzere üç kısımda değerlendirir. Kullanım, şekil ve anlam bakımından; herhangi iki cümleyi bağlayanlar: amma, amma ki, ancak...; şart cümlelerini bağlayanlar: aksi halde, arzu değilse, eğer, eğerçi... ; cümle başı edatları: adam sen de, âdetâ, meğerse, velhasıl, zâten... şeklinde bölümlere ayırır (Hacıeminoğlu, 1992). Muharrem Ergin, bağlaç bağlama edatları kavramı içerisinde değerlendirmekte ve "Bağlaçların kelimededen küçük dil birliklerini, kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri sekil veya mânâ bakımından birbirine bağlayan, onlar arasında irtibat kuran edatlardır." şeklinde tanımlamaktadır (Ergin, 1993).

Muharrem Ergin edatlar bahsinde, bağlama edatlarını tanımlarken sıralama edatları (ve, ile...), denkleştirme edatları (ya, veya, yahut.), karşılaştırma edatları (ya...ya, hem...hem, ne...ne...), cümle başı edatları (fakat, ancak, çünkü...), sona gelen edatlar (dahi, da/de, ise, ki...) alt başlıkları altında ele almaktadır (Ergin, 1993).

Türkçenin Grameri kitabında Tahsin Banguoğlu, bağlaçları 'bağlam' terimi adıyla anmaktadır. Bağlam terimini tanımlarken; iki kelimeyi, aynı değerdeki iki cümle unsurunu, yargıyı bağlamasının yanı sıra iki paragrafı da bağlayabilen kelimeler şeklinde ifade etmektedir.

Değişik açılardan kelime ve yargılar arasında ilişkiler kurması sebebiyle düşünceyi bütünleştirenin de bu ilişkilerdir değerlendirmesinde bulunur. Banguoğlu, bağlama ilişkilerini, ulama bağlamları (ile, ve...), ayırtlama bağlamları (ya, yahut...), karşıtlama bağlamları (ama, fakat...), almaşlama bağlamları (bir...bir, kimi...kimi...), üsteleme bağlamları (hatta, bile...), açıklama bağlamları (yani, demek ki...), salt bağlamlar (ki, de...), yer verme bağlamları (halbuki, oysa, hal böyleyken...), sebep bağlamları (çünkü, zira...), sonuç bağlamları (buna göre, bundan dolayı...), amaç bağlamları (için, tek ...), şart bağlamları (eğer, şayet...) şeklinde sınıflandırır (Banguoğlu, 1998).

Zeynep Korkmaz, edatların bağlaç olarak da kullanılabileceğini belirtir. Kelimelerin soy olarak edat olduğu halde anlamları bakımından bağlaç olarak kullanıldığına değinir. (Korkmaz, 2005: 118).

Bu değerlendirmelerden ve metin incelemesinden elde ettiğimiz bilgilerden hareketle şu değerlendirmeler ifade edilebilir:

Edatlar kendisinden evvelki kelimeyle kendinden sonra gelen kelime arasında anlam ilgisi kurmaktadır. Aslında, bağlaçlardan ve zarflardan ayrılan yanı, yeni bir anlam ilişkisi kuruyor olmasıdır.

Yazılıdan yine zayıf almış. (zarf)

Okula gittim, fakat onu göremedim. (bağlaç)

Dinlemek üzere yanına geldi. (edat)

Cümle içerisinde edatların varlığı işlevsel olmakla birlikte cümleden çıkarıldıklarında cümlenin anlamında bir eksiklik, daralma ya da bozulma olmaktadır.

Dağ gibi başı göklere erdi. →edat çıkarılınca→ Dağ başı göklere erdi.

Edatlar tek başına kullanılamamaktadır. Ancak başka kelimelerle birleşerek sıfat ya da zarf görevli kelime birlikleri oluşturmaktadır.

Gül gibi çocuk eriyip gitti. (sıfat öbeği)

O da benim kadar sevse ... (zarf öbeği)

Edatlar, kelime grubu dışında isim, sıfat, zarf, bağlaç olarak kullanılabilir. Bu durumda kullanılan kelime edat olma niteliğini kaybetmektedir:

Karşı evde annesi oturuyordu. sıfat

Dağın karşısına ağaç ettik. ad

Her söze karşı çıkıyor. birleşik fiilde isim

Sana doğruyu söylüyorum.	isim
Doğru söze ne denir?	sıfat
Herkes doğru dursun.	zarf
Beride bir karaltı görünüyor.	isim
Beri taraf çok derin.	sıfat
Azıcık beri yanaş.	zarf
Yaz boyu çok çalıştı.	zarf
Biz bu diyarda hep yalnızız.	isim
Banktaki yalnız kadın onun annesiydi.	sıfat
Çilekler güzel, yalnız biraz pahalı.	bağlaç

Bazı edatlar sadece hâl ekleriyle beraber kullanılmaktadırlar. Bir kısmı da üzerlerine ek alabilmektedir:

-e kadar, -e doğru, -den beri

bu kadarını, senin gibisi

Edatlar, cümle içerisinde veya isim tamlamasında isim görevi alabilir; ek-fiil olarak yüklem olabilirler:

Tarlanın ne kadarı sizin? (iyelik eki almış, isim gibi kullanılmış, nesne olmuş)

Memleket hatırladığım gibiydi. (ek-fiilin "di"li geçmiş zaman çekimi ile isim gibi kullanılmış, yüklem olmuş)

Edat grupları (edat ve edattan önceki kelimenin oluşturduğu kelime grubu) cümlede çoğunlukla zarf veya edat tümleci olmaktadır.

Gece yarısına kadar konuştuk. (zarf tümleci)

Okula doğru yürüdüm. (edat tümleci)

Kaynakları taradığımızda karşımıza çıkan bazı edatları şöyle örneklendirebiliriz: " hele, diye, bakalım, mi/mı (soru edatı), ancak, kadar, yalnız, ile, doğru, sanki, nitekim, beri, gibi, için, üzere, -e doğru, dolayı, ötürü, karşı " gibi.

İncelediğimiz metne baktığımızda karşımıza çıkan edatları şu şekilde örneklendirebilir ve bazı sonuçlara varabiliriz:

ile: "birliktelik, neden, zaman, araç, alet" ilgisi kurmaktadır. İsimlerin yalın, zamirlerin ilgi haliyle birleşen edatlar içerisinde de değerlendirmek mümkündür. Ekleşerek ses uyumuna girmektedir. 'ne, kiminle' sorularına cevap vermektedir. Soyut bir kelimeyle öbekleştiğinde edat değil "durum zarfı" olarak değerlendirmek daha doğru görülmektedir.

gibi: Benzetme ilgisi kurmakta ve benzetme edatı olarak değerlendirmek mümkündür. Yalın hâldeki kelimelerle beraber kullanıldığı görülmüştür. Benzetme, eşitlik anlamları katmaktadır. Beraber kullanıldığı kelimeyle birlikte sıfat, zarf ve isim olabilmektedir. İsim veya zarf gibi kullanıldığı zaman cümle ögesi olarak yer almakta ve bu şekildeki kullanımda ek alabilmektedir.

sanki: İnceleme sonucunda benzetme edatı olduğu ortaya çıkmaktadır. “san” ve “ki”nin birleşiminden olduğu etimolojik değerlendirmesi yapılabilir. Cümleye “sanmak, zannetmek” anlamlarını katmaktadır. “benzetme, uyarı, sözüm ona, sözde, inanmama” anlamları da katmaktadır.

kadar, -e kadar: Benzetme edatlarından. Yalın hâldeki veya –e yönelme eki almış kelimelerle karşımıza çıkmaktadır. “kadar” şeklinde kullanıldığında üzerine ek alabilmektedir. “karşılaştırma, benzerlik, eşitlik, yaklaşıklık, ölçü” anlamları katmaktadır. Birlikte kullanıldığı kelimeyle isim, sıfat ya da zarf oluşturduğu gözlenmektedir. İsim tamlamasında isim görevinde de kullanılmaktadır. Cümle içerisinde zarf olarak kullanıldığı örnekler de vardır.

için: Cümle içerisinde “amaç, neden, özgülük, görelilik, karşılık” anlamları bildirmektedir. “Hakkında, nedeniyle, yüzünden, maksadıyla” manalarını barındırmaktadır. Ayrıca, yalın durumdaki ya da iyelik eki alan kelimelerle beraber kullanılan örneklerine rastlamaktayız. İsim şeklinde kullanıldığı zaman üzerine ek alabilir. Bu edatla kurulan kelime grupları, cümlede genellikle edat tümleci şeklinde kullanılır. “-e” yönelme hâl eki ve “üzere”, “-e göre”, “diye” edatları bazı durumlarda bu edatın yerini tutabilir.

üzere, üzre: Cümle içerisinde kullanımında “amaç, koşul, zamanda yakınlık, gibilik” anlamları katmaktadır. Bu edatın üzerine ek gelebilir. Ek aldığıda ses uyumuna uyduğu gözlenmektedir.

-e göre: Yönelme ekiyle birlikte kullanılmaktadır. Cümleye “görelilik, uygunluk, açısından, bakımından ve mukayese” manalarını katmaktadır. “-e” eki bu edatın anlam bakımından yerini tutabilmektedir.

karşı: Metin bağlamında “-E” yönelme hâl ekiyle birlikte kullanılarak “için, hakkında, yönelme, ilgili olma” manasını ifade etmektedir. Zaman anlamı bildiren kelimelere eklenerek “doğru, sularında” anlamları katmakta ve zarf öbeği oluşturmaktadır. Yine metin bağlamında, “karşı” kelimesi isim, sıfat şeklinde kullanılabilir; birleşik fiil yapabilmektedir.

diye: Metin bağlamında ‘amaç ve neden’ ilgisi kurmaktadır.

doğru: Yönelme ekiyle beraber kullanılarak yön bildirmektedir. Zamanda yakınlık ifade ederek zarf öbeği de oluşturmaktadır. Cümle içerisinde isim, sıfat ve zarf olarak da kullanılmaktadır. Bu tür durumlarda kelime edat olarak değerlendirilmemelidir.

dolayı, ötürü: Metin bağlamında ayrılma hâl ekiyle beraber sebep ilgisi kurmaktadır. Ayrıca '-den' ekiyle de aynı anlam sağlanmaktadır.

karşın, rağmen: Metin bağlamında yönelme ekiyle beraber zıtlık ilgisi kurmaktadır.

beri: Metin bağlamında "-dEn" ayrılma hâl ekiyle birlikte eylemin başlangıç yerini ve zamanını belirlemektedir. Ayrıca, "beri" kelimesi cümle içerisinde, isim, sıfat, zarf da olabilir. Bu tür kullanımlarda edat olarak değerlendirilmemelidir.

yalnız: Cümle içerisinde isim, sıfat, zarf ve bağlaç olarak kullanılabilen bu kelimenin "sadece, bir tek" anlamına gelmek şartıyla edat olarak da kullanılabildiği gözlenmiştir. Bu açıdan diğer kelime türlerinden fark edilebilir.

ancak: Metin bağlamında "yalnız, sadece, özgülük, sınırlandırma, olsa olsa" anlamları katmaktadır.

değil: İncelenen örneklerde isim cümlesinin yüklemine olumsuzlaştırmaktadır. Olumsuz fiil cümlelerini olumlu; olumluları da olumsuz yapmaktadır.

mi: Soru edatı olan bu kelime farklı anlam ilgileri kurmaktadır ve ek alabilmektedir.

İncelediğimiz metinde görüldüğü üzere edatların anlam ve görevlerini cümle içinde bulunduğu unsurlar belirlemektedir. Bu yönüyle edatlar bir çeşit görevli dil birlikleri olup cümle içerisindeki diğer kelime birlikleri arasında çeşitli münasebetler oluşturması yönüyle alet sözler ve vasıtalar olarak değerlendirilebilir. Bu bakımdan çekim ekleri dışında işletim görevi olan bütün sözcükler edat olarak değerlendirilebilir. Bir başka ifadeyle dil içerisinde anlam unsuru olarak değil de görev işlevinde kelime olarak kabul edilen sözcükler edat olarak tanımlanabilir. Bu değerlendirmede elbette bağlaç, ünlem ve çekim edatı türleri de "edat" kapsamı içine girer. Bağlaçları bağlama edatları olarak adlandırabiliriz. Bağlama edatları, kelimedan küçük dil birlikleri, kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri biçim ile anlam yönünden birbirlerine bağlayıp, onlar arasında bir ilgi kurmaktadır (Ergin, 2000: 352). Bunlar birçok araştırmada görüldüğü üzere eskiden beri edat olarak kullanılırlar, kelime gruplarından kalıplaşmış olanlar ve yabancı asıllı olanlar diye üç grupta değerlendirilmektedir (Hacıeminoğlu, 1992: 114). İncelemesini yaptığımız metin örneklerinde ise edatlar kimi durumlarda pekiştirici bir vazife görmektedir.

İncelediğimiz metin bağlamında değerlendirdiğimizde, bazı edatlar çağırma ve seslenmeleri, heyecan ve hisleri; korku, keder, sevinç, ıstırap, hayıflanma, nefret, şaşkınlık, acıma benzeri duyguları; yasaklama, kabul etmeme, onaylama, gösterme gibi anlatım biçimlerini ortaya koymaktadır. Bunları ünlem edatları olarak değerlendirmekteyiz (Ergin, 2000: 349). Kimi yerde

ünlem olarak kullanılan kelimelerle birlikte, ünleme benzer şekilde kullanılan kimi yansıma sözcükler, emir, dilek ve dua kavramı içeren kimi sözcükler yer almaktadır. İncelediğimiz şiirlerde ünlemlerin geniş bir anlatım kabiliyetine sahip olduğu görülmektedir. Bazı ünlem sözcükleri bu ifade kabiliyetini bulundurdıkları ses yapılarından, kimisi birlikte kullanıldığı metin bağlamında almaktadır. Metin bağlamı içerisinde en çok kullanılan ünlemler duygu ifade edenlerdir.

Kaynakça

- ATABAY Neşe- ÖZEL Sevgi- KUTLUK İbrahim, (2003) Sözcük Türleri, Papatya Yayınları, İstanbul.
- BANGUOĞLU Tahsin, (1941), Ana Hatları ile Türk Grameri, İstanbul.
- BANGUOĞLU Tahsin, 2000, Türkçenin Grameri (6. Baskı), TDK Yayınları: 528, Ankara.
- BOLULU Osman, (1990), "İlgeç ve Bağlaçların Anlatım Değeri", Türk Dili Dergisi, IV/20, s. 8-13
- BOZKURT Fuat, (2000), Türkiye Türkçesi (2. Baskı), Hatiboğlu Yayınları, Yayın No: 122
- CEYLAN Nazife, (2005), Haldun Taner'in Öykülerinde Cümle Bağlayan Bağlaçlar, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- ÇAMLİBEL Faruk Nafiz, (2004), Han Duvarları, Toplu Şiirler, Yapı Kerdi Yayınları, İstanbul 2004.
- ÇAMLİBEL Faruk Nafiz, (2018), Han Duvarları, Toplu Şiirler, Yapı Kerdi Yayınları, İstanbul, 26.baskı
- EDİSKUN Haydar, (1963), Yeni Türk Dil Bilgisi, İstanbul.
- ERGİN Muharrem, (1963), Türk Dil Bilgisi, İstanbul
- ERGİN Muharrem, (1972), Üniversite Öğrencileri İçin Türk Dili, Bayrak yay., İstanbul.
- ERGİN Muharrem, (2000), Türk Dilbilgisi, Bayrak yay. İstanbul, 18. Baskı
- HACIEMİNOĞLU Necmettin, (1984), Türk Dilinde Edatlar, İstanbul.
- HACIEMİNOĞLU Necmettin, (1992), Türk Dilinde Edatlar, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi: 193,) İstanbul.
- DENY J., (1941),T.D.G, (çeviren Ali Ulvi Elöve) İstanbul.
- Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü,(1992), Kültür Bakanlığı/1371, Kaynak Eserler/54, Ankara.

KORKMAZ Zeynep, (2003), Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), TDK Yay., Ankara.

KORKMAZ Zeynep (2005), “Bağlaçlar ve Türkiye Türkçesindeki Oluşumları”, Türk Dili, S.638, TDK yayınları, Ankara

ÖZKAN Mustafa, (2000), Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, Filiz Kitabevi, İstanbul.

ÖZKAN Mustafa- TÖREN Hatice – ESİN Osman, (2006), Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım, Filiz Kitabevi Yay., 2. Baskı, İstanbul.

ÖZKAN Mustafa- TÖREN Hatice – ESİN Osman, (2001), Yüksek Öğretimde Türk Dili, Filiz Kitabevi, İstanbul.

TİKEN Kamil, (1993), Eski Anadolu Türkçesinde Edat ve Zarf-fiillerin Fonksiyonları, (Yayımlanmamış doktora tezi) İstanbul 1993.

Türk Gramerinin Sorunları I-II, (1999), TDK Yay., Ankara.

Türkçe Sözlük I-II, (1998), TDK Yayınları: 549, Ankara.

